

1. NBA tänavune hooaeg lõppes finaalmängudega Los Angeles Lakersi võiduga. See oli neile 17. võit ja nad jõudsid võitude arvult järele Boston Celticsi meeskonnale. LeBron James võitis oma neljanda tiitli, seejuures on ta võitnud need kolme erineva meeskonna koosseisus ainsana NBA ajaloos. Igal aastal valitakse ka põhihooaja sümboolne esiviisik. Sel aastal on viie mängija hulgas koguni **kaks eurooplast. Kes?**

2. Taliolümpiamänge on peetud kakskümmend kolm korda ja kõige enam medaleid, samuti kuldseid on võitnud Norra sportlased. Medalite koguarv on 368, neist 132 kuldmedalit. Aga **millistel taliolümpiamängudel jäi Norra esimest ja viimast korda ilma kuldmedalita?** Vastuseks paluks aastat ja linna.

3. Meeste jalgpallis on kõva sisemise konkurentsi tõttu palju maailma või regionaalseid tippkoondisi, kes pole kunagi jõudnud MM-finaalturniiridel poolfinaali, s. t. nelja parema hulka. Järgmises loetelus on toodud 12 eri aegade tugevat rahvusmeeskonda, kellede hulgas on kolm sellist „ebaõnne“ sõdurit“. **Kes neist pole jõudnud MM-i poolfinaali:** Austria, Bulgaaria, Jugoslaavia, Kamerun, Korea Vabariik e. Lõuna-Korea, Mehhiko, NSVL/Venemaa, Rootsi, Taani, Türgi, Ungari, USA? Valige palun need **kolm** koondist!. Kaks õiget annab 1 punkti.

4. Selle spordiala maailmarekordid üksikmängus on ungarlase Tamas Kissi ja horvaaditar Ines Maričići nimel. Ala katusorganisatsioon on maailmas WNBA ja Eestis EVMML. Eesti harrastajaid võib leida klubidest Kiili SK, Peetri Sport, SK Kalju, SK Talke ja ka Tallinnast, Tartust ning Elvast. Alaga tegelemiseks sobivad lühike dress ja kautšuktallaga tossud ja harrastajate klubide nimedes esineb tihti number 9. Palume seda mitte segi ajada ühe teise alaga, kus harrastamiseks on vajalikud nahktallaga kingad. Paljudes maailma keeltes on selle spordiala üldnimega segadusi, aga eesti keeles on asjad kindlalt paigas. **Mis spordiala?**

5. USA filminäitleja Grace Patricia Kelly oli Oscari ja Kuldgloobuse võitja, kellest sai pärast abiellumist vürst Rainier III-ga Monaco vürstinna. Tema isa oli iiri päritoluga edukas ehitusettevõtja ja kolmekordne olümpiavõitja. Ka Eesti sportlastel on sellel spordialal silmapaistvaid saavutusi. **Mis spordialal?**

6. Kes on pildil olev emeriitprofessor? Palju aastaid tegeles ka keemia valdkonda kuuluvate molekulaarsete graafidega. Töötas välja skeemfortrani programmeerimiskeele. Hilisematel aastatel tegeles programm/tekst visualiseerimise probleemiga. Enam tuntud on tema poeg ühiskonnategelasena ja ühe ajakirja peatoimetajana alates 2002. aastast, kellele ka mälumäng pole võõras tegevus.

7. Sellenimeline Musta mere sõjalaev lasti vette 1782, Balti meres oli samanimeline laev alates 1796. aastast, kolmas sama nimega sõjalaev lasti vette 1900 samuti Balti meres. Küsitava nime ja ühe aastaarvuga pealkirjas romaan ilmus 2016 kirjastuses „Varrak“. Pealkirjas oleval aastal pidas Churchill kõne raudsest eesriidest ja algas ühe masina tootmine. **Mis on ühine nimi?**

8. Schwarzschildi lahendi e meetrika võrdlemisel Kruskal – Szekeresi meetrikaga saadi tulemus, mis viis uue mõiste sünnini 1964. Nad lahendaksid energia jäävuse probleemi, kuid oleksid vastuolus termodünaamika II seadusega. Tavainimesel ja paljudel teadlastel on raske mõista, et enne Suurt Pauku midagi ei olnud ehk kuidas ei millestki tekib kõik. Mõned teooriad väidavad, et küsitav oli puhta singulaarsuse kujul enne Suurt Pauku juba olemas. Seni pole neist ühtegi vaadeldud ega teoreetiliselt veatult nende olemasolu ka tõestatud. Ulmekirjanduses on nad tegijad seoses ussiaukude, tagurpidi ajavoolamisega ja mustade aukudega. Väidetud on ka, et küsitav võib tekkida antimateriast tähe kollapseerumisel või, et me elame universumis, mis on lihtsalt üks koht küsitava „kõhus“. Kahe punkti saamiseks piisab kahest sõnast. **Mis või kes?**

9. Me näeme umbes viit protsenti kogu universumis leiduvast ainest . Ülejäänu on tumeaine ja tumeenergia, mille kohta on meie teadmised napid. Uues hüpoteesis väidavad füüsikud, et tumeaine ja tavaline aine koosnevad samadest ehituskividest. Nähtav aine koosneb aatomitest, mille tuumas on prootonid ja neutronid, mis omakorda koosnevad kvarkidest. Igas prootonis või neutronis on kolm kvarki. **Mitu** kvarki on uue hüpoteesi järgi tumeaine tuumaosakestes? Vihjeks võib öelda, et sama palju nii süsiniku kui ka vesiniku aatomeid on benseeni molekulis ning pütagoorlased leidsid, et see on esimene täiuslik arv, mille pärisjagajate summa võrdub arvu endaga.

10. Mis on pildil?

11. Kolm riiki, kellele USA viimasena sõja kuulutas II maailmasõja ajal, olid Bulgaaria, Ungari ja
Mis riigile on USA siiani viimast korda sõja kuulutanud?

12. Vene - Jaapani sõjas osales kuus eesti arsti, kellest hiljem said Eesti Vabariigi sanitaar-kindralmajorid. Neli nendest olid Friedrich Akel, Hans Leesment, Arthur-Aleksander Lossmann ja Aleksander Paldrok. **Kes olid ülejäänud kaks?**

13. Pildil olev Susanna M. Salter on esimene naine Ameerika Ühendriikides, kes valiti linnapeaks. Ta ise sai teada oma kandideerimisest valimiste päeval. Juhtus see 4. aprillil 1887. Tema kandidatuuri ülesseadjad seda kindlasti ei soovinud. **Mis põhjusel tema kandidatuur üles seati?** Samal põhjusel asus Eestis üks naispoliitik kõrgesse ametisse 21.10.1992. Ajalugu tõesti kordub farsina. Vastuseks piisab kahest sõnast.

14. Enamuse aja möödunud suvest võisid Eesti televaatajad näha seda kolmevärvilist lippu ja sagedasti kõrvaloleva mehe pilti, kelle eelkäijaks oli Vjatšeslav Šport. Pildil kujutatu on meditsiinilise ja majandusliku haridusega, sünniaasta 1970, olles noorim kümnelapselises peres. **Kes on pildil olev mees ja mis riigi/omavalitsuse lipuga on tegemist?**

15. Ta oli hetiidi või mõne selle vasallkuningriigi printsess. Tema sünnikoduks on legendides erinevad paigad Väike-Aasias (Lüüdia, Kiliikia jt) ja isaks Eet(i)on. Ta abiellus Trooja kangelase Hektoriga ja neil oli poeg Astyanax. Peale Trooja vallutamist viskasid kreeklased nende lapse surnuks, et hävitada sealne kuningasugu. Temast sai Achilleuse poja Neoptolemose orjatar, kellega tal olid pojad Molossos, Pielos ja Pergamos. Neoptolemose lastetu naine Hermione tahtis lasta ta tappa, kuid Achilleuse isa Peleus päästis ta. Pärast seda kui Orestes tappis Neoptolemose, sai ta vabaks ja abiellus Hektori venna Helenosega. Teda ja tema lapsi on loetud Pergamoni, Lõuna-Albaanias asuva Butrinti ja mitme muu linna asutajateks. **Kes on see ideaalse naise kujuks pilgatu?**

16. Neljakümneaastase staažiga filmistaar Sharon Stone peab teda parimaks suudlejaks Hollywoodi meesnäitlejate hulgas. Küsitav näitleja, režissöör ja produtsent sündis kunstnike perekonnas ja juba kuueteistaastaselt lahkus keskkoolist, et hakata näitlejaks. Paljudes erinevates rollides esinenud staari on hinnatud nii parima meeskõrvalosatäitja kui ka parima meespeaosatäitja Oscariga. Viimase sai ta esinemise eest filmis „Raevunud härg“, mille jaoks ta õppis näiteks poksima ja võttis selleks kaalust maha kolmteist kilogrammi. **Kes?**

17. Kes oli see Eesti kirjanik, kes suri üks päev peale Eesti Vabariigi väljakuulutamist 25. veebruaril 1918 ja kellest psühhiaatrist kirjanik Vaino Vahing kirjutas monodraama "Mees, kes ei mahu kivile"? Sündis Saaremaal Ratla külas, Pärsamaa vallas. Lõpetas 1902 Kaarma seminari. Oli tubli koolmeister, aga alkoholiprobleemide tõttu vallandati. Enamik tema töid jäi avaldamata.

18. Marveli kino universumis on peaaegu 200 nimelist tegelast. Oluliselt rohkem on neid Marveli koomiksites. Nimekiri algab 3-D Man-iga ja lõppeb ZZZXX-ga. **Kui palju on Marveli universumis tegelasi?** (2p +/- 4%, 1p +/- 10%)

19. Suurbritannias on muuhulgas maksustatud televiisorid. Hiljuti „vabastati“ maksusoodustusest pensionärid. Üks elanikkonna grupp, omades televiisorit, saab siiani 50 % ulatuses maksusoodustust. **Kes?**

20. ABBA esinemiskostüümid tänapäeval tõenäoliselt ei omaks erilist tähelepanu. Nende tegutsemisajal olid lood aga hoopis teised. Samas olid sellised kostüümid vajalikud millegi tõendamiseks ühele riigiasutusele. **Millisele?** Vanimad seda tüüpi asutused olid teada juba 3000 – 2800 a. eKr.

21. Millist maailma suurlinna puudutavates dokumentides on olnud kohapeal käibel rohkem kui 30 nimevarianti? Enamus neist olid kasutusel ametlikult vähem kui sajandi jooksul. **Mis linn?**

22. Sellel saarel elavad maismaa hiidkilpkonnad ja lennuvõimetud valgekurk-ruigad. Maismaa hiidkilpkonnade liike võib veel leida Galápagose saartel. Pildil kujutatud lindude puhul on tegemist iteratsioonilise evolutsiooni juhtumiga. Saarelt leitud linnuluude põhjal on väidetud, et jäävaheajal u 136 000 aastat tagasi ujutas ookean saare üle ja tollane lennuvõimetute valgekurk-ruikade asurkond hävis. Hiljem, kui merevee tase langes, saabusid naabersaartelt lennates

uued valgekurk-ruigad ja tasapisi evolutsioon kordas ennast. Linnud kohanesid eluga saarel ja kaotasid pikkamööda lennuvõime, sest looduslikke vaenlasi neil saarel ei olnud. Kaitsealuse saare mõlemad peamised loomaliigid on heas seisus ja sealt leitakse pidevalt uusi endeemilisi taimeliike. Saar on suuruselt teine atoll (155 km²) Maal ja moodustab koos Assumptioni saare ja Cosmoledo saartegrupiga omanimelise saarterühma. **Mis saar või saarterühm?** Ühte punkti on võimalik teenida ka, kui **nimetada** see Maailmamere osaks olev **ookean**, kus küsitav saar asub? Vihjeks olgu öeldud, et Maailmameri jaguneb viieks ookeaniks.

23. Eestis on riigi põhimaanteed nimekirjas 12 teed. Riigi tee nr 1 on Tallinn – Narva, nr 2 Tallinn – Tartu – Võru – Luhamaa, nr 3 Jõhvi – Tartu – Valga jne. Lühim põhimaantee on Riia – Pihkva marsruudi Misso ja Luhamaa vaheline lõik (21...22 km). **Kus aga asuvad järgmised lühimad põhimaanteed, riigi teed nr 8 ja 11**, vastavalt 36 ja 38 km? Vastuseks piisab kahe Eesti linna nimest ja veel ühest mõistest.

24. Mis on pindalalt **maailma suurim omavalitsuslik ala**, mis ei ole iseseisev riik?

25. Seda nime kannab 66 km pikk Koiva lisajõgi, Kesk-Devoni aegne u 370 – 375 milj aastat vana liivakivilade, mille hulgas olevast raskesti sulavast savist valmistati esemeid Küllatovas ja mütoloogias esineb samanimeline naine, kes on kuningas Latinuse abikaasa, Lavinia ema ja Aenease ämm. Sama nime kannab Läti vald (novads) ja küla (u 250 el). Viimase kõrval asub Amatciems, kus Läti riigi servituudiga on kehtestatud keskkonnahoidlik elustiil ja kus asub tuntud kohalik firma „Katrīnkoks“. **Mis nimi ühendab kõiki loetletuid?**

26. Ühest Eesti linnast võib leida selle kunstnik Agnese Rudzite Kirillova loodud liivaskulptuuri, mis kannab nime ... näkk. Lisaks väiksematele ja suurematele vandaalidele ähvardab teost ka peatselt saabuv talv. Vihjeks võib öelda, et kujust mitte sugugi kaugele jääb kohvik, mille nimi on Latvian Embassy. **Mis linn ja kelle nime** võib kirjutada punktiirile?

27. Üks mees väidab, et kusagil Lõuna-Eesti turismitalus oli kohalik laulutaat lorilaulu viisil tutvustanud üht Eesti tuntud ajakirjandusväljaannet ja tema (pea)toimetajaid ülipika luuletusega. Küsijale jäid sellest meelde vaid algus ja midagi keskpaigast:

„Kas teisi kandidaate on?
Ei, ainult Vaarandi, Anton.
Mis mina enam vana ätt,
Debora ka las proovib kätt.“
/.../

„Siis pukki pandi Olaf Utt
See kõva käega Valga kutt.
/.../
Siis mõelda polnud paljule
Au langes Uibo Kaljule
/.../
Siis imet nägi meie linn
Sai toimetajaks Eedu Tinn.“

Mis väljaandele luuletus vihjab?

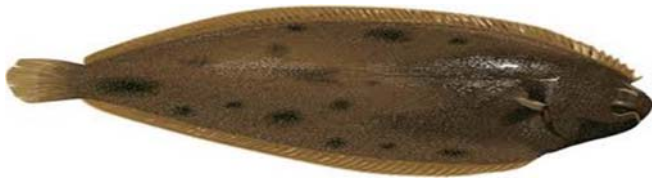
28. Oktoobris 2020 toimus Coca-Cola Plazas Jazzkaare lõppkontsert „Antarktika 200“. Seal kõlas unikaalne eksperimentaalne teos, milles üks helilooja (s 1982) ühendas ühe polaaruurija (s 1979, kes on ka presidendi kliimanõunik) helisalvestised Antarktikast muusikainstrumentide heliga. **Kes on see helilooja ja kes on see polaaruurija?**

29. Paul Keresest kõnelevad raamatud on täis selle mehe meenutusi. Tema vanemad tapeti veresaunas ja ta põgenes koos vennaga iseseisvunud Tšehhoslovakkiasse. Praha kohvikutes mängides teenis ta sissetulekut ja omandas hea maletaja maine. Tuli kaks korda Tšehhoslovakkia malemeistriks ja võitis kolm korda Hastingsi maleturniiri. 1937 esitas FIDE ta maailmameistri kandidaadiks, kuid raha puudusel tiitlimatši ei toimunud. 1939 põgenes ta perega Rootsi ja sealt edasi NSVL-i. 1931 sai ta Tšehhoslovakkia koondisega maleolümpial pronksmedali ja 1959 rahvusvahelise suurmeistri nimetuse. 1963 sai rahvusvahelise malekohtuniku nimetuse. **Kes?**

30. Etioopias Lõuna-Sudaani piiril elav hõim peab õlut niivõrd tähtsaks joogiks, et nende tuntud vanasõnagi ütleb: „Kus õlut pole, seal tööd ei tehta.“ Selle hõimuga sama nime kannavad kaks kõige lõunapoolsemast Eestist pärit rahvaarsti isa ja poeg. Kohalikud inimesed pidasid isa Kusta (Kosma) Taitsi (1842 – 1921) tunduvalt paremaks arstiks kui poega Ants (Anton) Taitsi (1902 – 1956). Samuti kasutasid Hargla ja naaberkihelkondade elanikud nimesid Noor ... ja Vana ..., mis langesid kokku selle Edela-Etioopias elava hõimuliikme nimega. On väidetud, et küsitav sõna oligi varemalt rahvaarsti e posija ametinimeks Lõuna-Eestis. **Mis nimi?**

31. Mis kala on *solea solea*? Levinud Euroopa rannavetes Atlandi ookeani idaosas Kesk-Norrast Senegalini ja Suessi kanalini, ka Läänemere lõunaosas, Vahemeres ja Musta mere lõunaosas. Hinnatud toidukala. Suurimad püüdjad on Holland ja Prantsusmaa, märkimisväärne on väljapüük ka Aadria meres. Greenpeace lülitas selle kala 2010. aastal meretoidu punasesse nimestikku. Tema

lihas on rasvasid 1,5%, valke 18%, energeetiline toiteväärtus 77 kcal/100 g. Kaheosalise nime mõistatamisel aitab mõtlemine inimese või looma teatud kehaosale.

32. Kuidas on selle **orhidee nimi eesti keeles ja paljudes muudes keeltes?**

33. Evenid e lamuudid on rahvas, kes elab peamiselt Saha Vabariigis ja Magadani oblastis. Nende etnogeneesis osalesid meie väidetavalt kaugeimad keelesugulased jukagiirid ja evengid e tunguused. Nende köögi üheks tuntuimaks roaks on balõk haana, mida valmistatakse just püütud taimenist või suurest siiglasest nelmast. Osa kalast vahustatakse, maitsestatakse ja mõnikord lisatakse ka veidi sibulat ja maksa ning keedetakse kalamakku või ujupõide panduna. Süüakse ainult kuumalt. **Mis on selle roa põhikomponent?**

34. Käesoleval kuul möödub selle maailmakuulsa kunstniku sünnist 260 aastat. **Kelle?**

35. Mis liblikas (*Vanessa cardui*) on **foto?** Levinud üle maailma, v.a Lõuna-Ameerikas. Rändab lennates igal aastal Kesk- ja Põhja-Euroopasse ja tema järeltulijad lendavad sügisel tagasi lõunasse. Lendab isegi Islandile. Nime on saanud oma põhilise toidutaima järgi.

36. Septembris alanud Riigikogu istungjärgul on hakatud kasutama uut istungite stenografeerimise süsteemi, mis töötati välja TTÜs. Süsteem salvestab kogu riigikogu saalis toimuva arutelu helifailidena ja kõnetuvastus kirjutab selle üles. Edasi tuleb appi toimetaja, kes vaatab teksti üle ja avaldab riigikogu koduleheküljel. Mis on selle **uue süsteemi neljatäheline nimi**? Sama nime kandis Taani ja Norra ning Rootsi kuningas, kes oli viimane teatava eduga Kalmari uniooni valitsenud monarh. Sama eesnimega oli tuntud eesti botaanik.

37. 2010. aastal tehti algust Tartu teerajajate alleega, kus Bruno Kadaku poolt on pronksi valatud Tartu linna või maakonna arengusse silmapaistva panuse andnud isikute jalajäljed. Sel aastal on nendeks inimesteks Tartu rahvaülikooli rajaja Maire Breede ja laulustuudio Laulupesa looja Airi Liiva. Lisaks Tartu vaimule on veel üks mitteinimene olnud laureaatide hulgas. **Mis asutus?**

38. Madame Juliette Récamier oli tuntud seltskonnadaam Pariisis 19. sajandi algul. Tema salongi kogunesid tuntud tegelased kirjanduslikest ja poliitilistest ringkondadest. Neoklassitsismi ikoonina oli ta kuulus kogu Euroopas. Teda on maalitud kaks maailmakuulsat prantsuse kunstnikku. **Kes on nende maalide autorid?**

39. Selles riigis on kasutuses mitmeid kohalikke kalendreid, kuid tuntuim selle maa kalender põhineb kopti kalendril ja on võrreldes meil käibivaga seitse või kaheksa aastat maas. Selles kalendris on kaksteist kolmekümnapäevast kuud pluss viis või kuus päeva, mis moodustavad kolmeteistkümnenda kuu. Aasta algab 11. või 12. septembril. Rahvaarvult on see riik 12. kohal maailmas. **Mis riik?**

40. Tema kuju modellideks olid poisid Kaarel Kaasik ja Oti Timur Kirja. Kuju avati ühe meie parima luuletaja sajandaks sünniaastapäevaks Aruküla mõisa pargis 7.10. 2020. Teda on nimetatud ka Eesti südametunnistuseks ja emakeele ilu ja rahvusliku mälu kandjaks. **Kelle juubelit tähistati?**

Vastused

1. Giannis Antetokounmpo, Luka Dončić. RH
2. Calgary 1988. MK, RH.
3. Kamerun, Mehhiko, Taani. VT
4. Keegel, sportkeegel. VT
5. Sõudmine. MK
6. Jüri Kiho (poeg Toomas Kiho). RH
7. Pobeda. RH, VT
8. Valge auk. VT
9. 6 (kuus). RH, VT
10. Nahkhiirte pesakast. VT, RH
11. Rumeenia 1942. MH
12. Konstantin Konik ja Ludvig Puusepp. MK, RH.
13. Nalja pärast. UK
14. Sergei Furgal, Habarovski krai Venemaal. VT
15. Andromache, Andromacha. VT
16. Robert De Niro. RH
17. Jaan Oks. MK, RH
18. 2 589, 10.10.2020 seisuga (2 p 2485 kuni 2693, 1 p 2331 kuni 2847). UK
19. Pimedad. UK
20. Maksuamet. Kostüümid pidid näitama, et neid ei saa kasutada väljaspool esinemisi ja seega sai need kuludesse kanda. UK
21. Peterburi e Sankt Peterburg. VT
22. Aldabra atoll India ookeanis. VT
23. Tallinn - Paldiski ja Tallinna ringtee. MH, RH
24. Saha vabariik (Jakuutia), 3,084 milj km². MH
25. Amata. VT
26. Tõrva, „Mulgi näkk“. VT
27. „Sirp“ (varem „Sirp ja Vasar“, „Reede“ ja „Kultuurileht“). VT
28. Raun Juurikas ja Timo Palo. MK, RH
29. Salo Flohr. VT
30. Suri. VT
31. Harilik merikeel. RH
32. Alasti (paljas) mees. VT
33. Kalaveri. VT
34. Katsushika Hokusai. VT
35. Ohakaliblikas. VT
36. Hans. RH
37. Vanemuise teater. RH
38. Jacques-Louis David (1748 – 1825) ja François Gérard (1770 – 1837). MK, RH
39. Etioopia. MH, RH
40. Kalju Lepik. VT

MH – Mart Hiob, MK – Mart Kiisk, RH – Rein Hiob, UK – Urmas Kukk, VT – Veiko Tonts